

Dabaszgāze

Publicēts: 23.02.2023.

Latvijas dabaszgāzes tirgus

Kopš 2017.gada aprīļa dabaszgāzes tirgus ir pilnībā liberalizēts. Tirgus atvēršana gan uzņēmumiem, gan mājsaimniecībām ir sniegusi iespēju izvēlēties savām vajadzībām atbilstošāko dabaszgāzes piedāvājumu, paverot arvien jaunas sadarbības, piegādes drošības un ekonomiskā izdevīguma iespējas. Kopumā 2020.gada augustā Latvijas dabaszgāzes tirgū aktīvi strādāja 29 dabaszgāzes tirgotāji.

Latvijas dabaszgāzes apgādes sistēma nav savienota ar ES kopējo dabaszgāzes apgādes sistēmu. Latvija dabaszgāzi vēsturiski, līdz 2017.gadam, saņēma tikai no Krievijas, taču līdz ar Klaipēdas sašķidrinātās dabaszgāzes termināla darbības uzsākšanu 2015. gada sākumā Latvijai ir pieejamas gāzes piegādes no Lietuvas. Kopš 2017.gada nogales dažādu piegādes avotu īpatsvars dabaszgāzes piegādēs ir piedzīvojis būtiskas īstermiņa svārstības, un lai gan kopumā lielāko daļu dabaszgāzes piegāžu gada griezumā joprojām veido piegādes no Krievijas, atsevišķos periodos Latvijas patēriņu pilnībā ir nodrošinājušas arī piegādes no Lietuvas dabaszgāzes pārvades sistēmas.

Latvijā atrodas vienīgā dabaszgāzes krātuve Baltijas reģionā – Inčukalna pazemes gāzes krātuve (PGK), kuras kopējais apjoms ir 4,3 miljardi m³, tajā skaitā aktīvās dabaszgāzes apjoms aptuveni 2,3 miljardi m³.

Dabaszgāzes sadales un pārvades

2017. gadā, dabaszgāzes sektora restrukturizācijas ietvaros, tika nodibināts jauns uzņēmums – AS [Gasco](#)", kas kļuva par vienīgo dabaszgāzes sadales uzņēmumu Latvijā, nodrošinot dabaszgāzes piegādi vairāk nekā 407 tūkstošiem gala lietotāju visā valstī.

Savukārt 2016. gada decembrī tika dibināts vienotais dabaszgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operators AS [Conexus Baltic Grid](#)", kura maģistrālā dabaszgāzes pārvades sistēma ir 1188 km gara, un tā tieši savieno Latvijas dabaszgāzes tirgu ar Lietuvu, Igauniju un Krieviju. Pārvades sistēma tirgotājiem ļauj nodrošināt elastīgas un drošas dabaszgāzes piegādes klientiem, kā arī starptautiskā tranzīta iespējas, kas ir reģiona dabaszgāzes apgādes stūrakmens.

Vienotais dabaszgāzes tirgus

2020.gads uzskatāms kā nebijis un pozitīvā ziņā ievērojams pagrieziena punkts gāzes tirgum, jo no 2020.gada 1.janvāra savu darbību ir uzsācis vienotais dabaszgāzes tirgus, kurā apvienojas gāzes pārvades sistēmu operatori Somijā, Latvijā un Igaunijā (FINESTLAT).

Šis ir unikāls šāda veida tirgus Eiropā, kur pirmajā integrācijas fāzē ir vienota ieejas-izejas tarifu sistēma Somijai, Igaunijai un Latvijai, kā arī vienota Latvijas-Igaunijas balansēšanas zona. Vienotie pārvades tarifi un iekšējo komerciālo robežu atcelšana tirgotājiem būtiski atvieglo administratīvo slogu, veicina infrastruktūras efektīvu izmantošanu un konkurenci, attiecīgi nodrošinot ekonomiskos ieguvumus visiem tirgus dalībniekiem. Pirmajā darbības pusgadā vienotais tirgus funkcionē veiksmīgi, ko cita starpā arī apliecina rekordaugstais pieprasījums pēc dabaszgāzes uzglabāšanas pakalpojuma Inčukalna pazemes gāzes krātuvē, kur pieejamā jauda nākamajam krātuves ciklam tika pilnībā rezervēta 24 stundu laikā.

2020.gada 20.aprīlī Igaunijas, Somijas, Latvijas un Lietuvas enerģētikas ministrijas, regulatori un pārvades sistēmu operatori vienojās par ceļvedi (Roadmap), ar kuru izveidots rīcības plāns attiecīgo tālākai integrācijai kopīgā reģionālā gāzes tirgū nākotnē,

kad tam pievienotos arī Lietuva.

2023. gada dabas gāzes tirgus pilnīga atvēršana

2023. gada 5. aprīlī, Ministru kabineta sēdē, tika apstiprināti noteikumi par pilnīgu dabas gāzes tirgus atvēršanu no 2023. 1. maija. Klimata un enerģētikas ministrija aicina ikvienu dabas gāzes lietotāju rūpīgi iedziļināties dabas gāzes tirgotāju piedāvājumos un izdarīt izvēli, ņemot vērā katra patēriņa paradumus!

Dabas gāzes tirgus pilnīga atvēršana paredz, ka tie māsaimniecību lietotāji, kas līdz 2023. gada 1. maijam nebūs spējuši noslēgt līgumu ar kādu no dabasgāzes tirgotājiem, saskaņā ar Enerģētikas likumā noteikto, no 2023. gada 1. maija automātiski (bez papildus darbībām no lietotāju puses) saņems *Universālo pakalpojumu* no iepriekšējā pakalpojuma sniedzēja.

Universālais pakalpojums veidots pēc līdzības ar elektroenerģijas mazumtirgus atvēršanu 2015. gadā. Šis pakalpojums paredz papildu aizsardzību lietotājam, proti, nemainīgu cenu sešus mēnešus un tiesības izbeigt līgumu, nemainot cenu. Šim pakalpojumam tirgus atvēršanas sākumperiodā ir arī noteikti maksimālās cenas griesti, kas nodrošina nemainīgu cenu lietotājam ilgtermiņā neatkarīgi no pakalpojuma sniedzēja. Šis pakalpojums ir izveidots, lai ikvienam dabas gāzes lietotājam būtu iespēja pakāpeniski un pārdomāti, izvērtējot savu dabas gāzes patēriņu, atrast sev piemērotāko tirgotāju. Katram tirgotājam, kas uzsāk darbu māsaimniecības segmentā, ir pienākums piedāvāt universālo pakalpojumu.

KEM norāda, ka, veidojot regulējumu kopā ar sadarbības partneriem, tika meklēti risinājumi, kas rada pēc iespējas mazāku administratīvo slogu lietotājiem tirgus atvēršanas brīdī, kā arī nodrošina balansu starp konkurenci un izmaksām ilgtermiņā. Papildus automātiskai saistīto lietotāju pārceļšanai, minama arī universālā pakalpojuma maksimālās cenas ierobežošana mazumtirgus pilnīgās atvēršanas sākuma posmā.

Par konkrētiem piedāvājumiem dabasgāzes mazumtirgū KEM aicina interesēties pie dabasgāzes tirgotājiem, savukārt, citu neskaidrību gadījumā aicinām sazināties ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisiju (SPRK), kas ir dabasgāzes tirgus uzraudzības iestāde.

Vairāk informācijas: <https://www.sprk.gov.lv/content/biezak-uzdotie-jautajumi-0>

<https://www.kem.gov.lv/lv/dabaszgaze>